

ВІДГУК
офіційного опонента Завгородньої Тетяни Костянтинівни
на дисертаційну роботу Марушки Магдалини Михайлівни
«Розвиток хореографічної освіти у Галичині (1919–1939 рр.)», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Вітчизняна історико-педагогічна наука в умовах розвитку сучасності переживає складний, але успішний процес переосмислення та ініціалізації наукових парадигм через пошук нових теоретико-методологічних орієнтирів. Ця тенденція супроводжується одночасним посиленням наукового дискурсу та урізноманітненням ідей. Науково-педагогічна рефлексія, аналіз минулих досягнень з систематичним переглядом накопиченого досвіду покликані переосмислити механізми розвитку освіти та спроектувати нові її напрями.

За останні роки посилилась увага науковців до осмислення ролі хореографічної культури у вихованні й розвитку молоді та підготовки майбутніх фахівців до цієї діяльності (О. Акімова, О.Бурля, Ю.Гончаренко, І. Гутник, О.Жиров, В.Пастух, О.Стьопіна, О. Таранцева, Н.Чашечнікова, А.Чернишова, В. Шеремета, В.Шкоріненко та ін.)

Звернення до цієї проблеми активізували і ряд суперечностей, які, за нашим переконанням, існують сьогодні і вимагають розв'язання, але які не визначені у дослідженні. Нами виділено такі суперечності:

- між потужним виховним потенціалом хореографії та низьким рівнем його використання у формуванні духовних цінностей особистості;

- між процесами інтеграції України в європейський простір, що не рідко витісняє національні культурні моделі маловартісними зразками інтернетної культури, які посилюють духовну деградацію, деетнізацію особистості, що втрачає зв'язок з базовими цінностями народу, зокрема його хореографічною культурою;

- між зростаючим зацікавленням молоді сучасним танцем та згасанням її інтересу до народної хореографії;

- між виховними можливостями, естетичним потенціалом народної хореографії та їх недооцінюванням з боку педагогів – хореографів і батьків.

У зв'язку із вищезазначеним, особливої уваги заслуговує вивчення творчого доробку педагогів хореографів Галичини міжвоєнного періоду, їх внеску в розвиток виховання і навчання молодого покоління культурно-просвітницьких, педагогічних товариства 1919-1939 рр. XX ст. Фундаментальне вивчення хореографії галицького краю, об'єктивна оцінка, глибоке й всебічне осмислення потенціалу європейських та вітчизняних хореографів допоможе оптимально поєднати класичну спадщину минулого із сучасними досягненнями наукової думки.

Звернення до історії культурно-мистецьких традицій України сьогодні є авторитетним напрямом досліджень. Адже, як зазначає дисертантка успішне реформування національної хореографічної освіти пов'язане з вивченням досягнень видатних педагогів-хореографів крізь призму їхньої діяльності, виокремлення особливостей розвитку хореографічного процесу у вимірі освітньо-педагогічних викликів досліджуваного періоду. Це дає нам можливість стверджувати, що рецензована дисертаційна робота є актуальною і має значення для розвитку сучасної системи хореографічної освіти.

Дослідження виконане згідно плану науково-дослідницької роботи кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка як складова комплексної наукової проблеми «Формування цінностей особистості в європейському освітньому просторі: теорія та практика» (номер державної реєстрації 0113U001233).

Дисертанткою на основі цілісного ретроспективного аналізу схарактеризовано методологічні засади роботи, історіографію та джерельну базу дослідження, передумови розвитку теорії і практики хореографічної освіти у Галичині досліджуваного періоду в контексті суспільно-політичних, соціально-культурних явищ та фактів, висвітлено не тільки особливості організації хореографічного навчання і виховання, а й представлено виміри творчих педагогічних надбань хореографів, проаналізовано громадську діяльність українських культурно-просвітницьких, педагогічних товариств «Просвіта», «Рідна школа», «Українська захоронка» та молодіжних організацій «Сокіл»,

«Луг», «Січ». Важливими результатами дослідження є виокремлення педагогічних ідей галицьких педагогів-хореографів, які сприяли розвитку хореографічної освіти в Галичині, окремі з яких авторка радить упроваджувати в освітньо-педагогічну практику сьогодення. У цілому дисертаційна робота М. М. Марушки є комплексним історико-педагогічним дослідженням, в якому проаналізовано творчу та просвітницьку діяльність галицьких хореографів досліджуваної доби та виокремлено тенденції розвитку школи мистецького танцю, приватних шкіл товариських або салонних танців, ритмопластичного танцю, школи українського національного танцю, тощо. Здобувачкою опрацьовано фонди Державного архіву Львівської та Тернопільської областей (56 архівні справи), вивчено життєтворчості педагогів балетмейстерів, проаналізовано ідейно-тематичного та жанрового розмаїття хореографічних творів. Разом з тим, робота виграла, якщо б автор опрацювала й фонди Державного архіву Івано-Франківської області.

Слід зазначити, що авторкою дисертаційного дослідження, в результаті цілісного аналізу освітньо-хореографічних ініціатив на Галичині упродовж досліджуваного періоду, окреслено осередки розвитку шкіл танцю та хореографічного стилю загалом. Такий підхід зумовив можливість простежити тенденції використання зразків національної хореографічної культури у діяльності культурно-просвітницьких, педагогічних товариств – «Просвіта», «Рідна школа» та молодіжних організацій «Сокіл», «Луг», «Січ» тощо.

У дисертації автор переконливо довела, що становлення та розвиток українського національного танцю в Галичині пов'язані з діяльністю В.Авраменка, з ініціативи якого у 1922 р. відкрито першу школу українських танців, організовано рухому школу українських національних танців, школу сольного та гуртового виконання програмних танців.

Авторка дисертації подала чітке визначення системи хореографічної освіти Галичини у досліджуваній період, яка, за твердженням автора є мережею інституцій, спеціалізованих закладів, культурно-просвітницьких товариств, молодіжних організацій, які реалізують навчальну та виховну мету засобами

хореографічного мистецтва. Заслуговує на схвалення висновок дослідниці, що врахування досвіду розвитку хореографічної освіти Галичини міжвоєнного періоду у сучасній педагогічній практиці є можливим у контексті її адаптації до гуманістичної складової сучасного освітнього процесу.

З метою розв'язання поставлених завдань здобувачкою вдало підібрано комплекс методів наукового дослідження (пошуково-бібліографічний, історико-географічний, просопографічний, структурно-педагогічний, історико-порівняльний тощо), що забезпечило розкриття особливостей розвитку хореографічної освіти Галичини у період 1919–1939 рр., висвітлення процесу формування хореографічних шкіл модерного, національного та товариських танців.

Аналіз змісту дисертації та публікацій М. М. Марушки також є підставою для висновку про наукову обґрунтованість і достовірність одержаних результатів і висновків. Це забезпечило і ґрунтовне вивчення джерельної бази (384 найменування, з них – 56 архівні справи). Зміст автореферату та публікації автора відображають основні положення дисертації.

Новизна і вірогідність тексту дисертації підтверджуються обґрунтованими результатами, здійсненого дисертанткою дослідження. Основний текст дисертації представлено у вступі, двох розділах та висновках. Змістове наповнення та поставлені завдання цілком відповідають чинним вимогам до підготовки кандидатської дисертації. Дослідження виконане на високому науковому рівні, заслуговує на увагу якісне оформлення та автентичність представлених інформаційних матеріалів.

У першому розділі дисертації «Розвиток хореографічної освіти у Галичині як історико-педагогічна проблема» розглянуто історіографію порушеної проблеми, проаналізовано стан її вивчення в сучасній педагогічній науці, розкрито напрями і структуру хореографічної освіти Галичини в 1919-1939 рр. Авторкою дисертаційної роботи зроблено висновки про особливості сценічного танцю, різних форм мистецького навчання, проаналізовано докладні описи хореографічних постановок, гастрольних виступів європейських танцюристів,

охарактеризовано рецензії на звітні концерти танцювальних студій і шкіл, які присвячені аналізу проблем розвитку танцю як окремого виду мистецтва. Дисертанткою виокремлено особливості формування змісту, методів та форми хореографічної освіти, встановлено, що вони зумовлювалися тогочасними тенденціями розвитку європейської танцювальної культури, опосередковувалися соціально-історичних факторів та національною, культурною специфікою.

Важливим є те, що історіографія хореографічної освіти у Галичині 1919-1939 рр. розглядається системно та у контексті надбань досліджень з історії педагогіки, історії мистецтва та історичної науки. Дисертантка виокремила напрями вивчення окресленої тематики: розвиток освітньо-педагогічного та хореографічного процесів у Галичині, історію розвитку хореографічного мистецтва, фольклорно-етнографічних традицій та хореографічної культури різних регіонів України, теорію вітчизняного народного танцювального мистецтва, дослідження народної й модерної хореографії з методологією танцювального мистецтва.

У другому розділі – проаналізовано форми навчання хореографії у спеціальних, закладах середньої освіти, визначено роль культурно-просвітницьких товариств та молодіжних організацій у хореографічному вихованні. Використання цілісної бази наукової літератури дало змогу дисертантці з'ясувати, що розвиток хореографічної освіти Галичини міжвоєнного періоду відбувався у контексті динамічної епохи XX ст. та тогочасної модерної хореографічної культури, адже у Галичині в цьому напрямі працювали приватні школи танцю, а навчання ритмопластики та хореографії відбувалося у музичних навчально-виховних установах та освітніх закладах, що належали до Українського педагогічного товариства «Рідна Школа». Розкрито особливості хореографічної та педагогічної діяльності І. Залеської, Д. Нижанківської-Снігурович, Г. Голубовської-Балтарович, О. Гургули-Щурат, Д. Кравців-Ємець, О. Гердан-Заклинської, Р. Прийми.

Дисертантці вдалося якісно проаналізувати внесок О. Суховерської у розвиток ритмопластичного стилю у контексті хореографічної освіти, а також

охарактеризувати освітню діяльність її послідовників, вчителів «Рідної школи» М. Пастернак та О. Федак-Дрогомирецької. Встановлено, що на теренах Львова працювали школи мистецького танцю Б. Кац та М. Броневської, в яких якісно навчали танцювальним постановкам (новочасні гуморески і гротески, стилізовані народні танки, пантоміми на теми із реального життя).

Чільне місце у дисертаційному дослідженні присвячено аналізу діяльності шкіл та курсів так званого «експресивного», «виразного» танцю, який захоплював своєю виразністю та образністю. Розкрито застосування методики музично-ритмічного виховання Жака-Далькрози, яка була відома в Галичині вже на початку ХХ ст.

У висновках комплексно представлено результати виконаного дослідження, що дає змогу констатувати про досягнення поставленої мети дослідження та виконання дослідницьких завдань. Аналіз дисертації та матеріалів автореферату свідчить про актуальність обраної теми, високий теоретичний рівень і практичне рівень дисертації Марушки М. М.

Результати дисертаційної роботи мають вагоме значення для історико-педагогічної науки і практики за низкою ознак: по-перше, чітко обґрунтовано хронологічні межі роботи; по-друге, на основі висвітлення творчої діяльності галицьких педагогів, танцюристів, які сприяли розвитку хореографічної освіти в Галичині, набули розвитку українська історіографія історії освіти й педагогічної думки, педагогічна персонологія, історико-педагогічне джерелознавство у досліджуваному напрямі; по-третє, матеріали дисертації впроваджено в освітній процес закладів вищої освіти (Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Львівського національного університету імені Івана Франка, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, а й ліцею № 1 імені Івана Франка Дрогобицької міської ради Львівської області); по-четверте, наукові здобутки М. М. Марушки становлять теоретичну і методичну базу для подальших досліджень дотичних проблем історії педагогіки, загальної педагогіки, мистецтвознавства; по-п'яте, практичну цінність має розроблений та

впроваджений у навчальний процес низки закладів освіти посібник «Теорія і методика класичного танцю. Частина 1»; матеріали дослідження застосовуються при розробці та оновленні освітніх програм для підготовки фахівців спеціальності 024 «Хореографія» і 013 «Початкова освіта» (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка).

Висновки дослідження (як до розділів, так і загальні) виважені, цілісні, комплексно й концентровано виявляють авторську позицію та достатній рівень узагальнення матеріалу, чітко простежується взаємозумовленість між метою, завданнями та всім змістом дисертації.

Зазначаємо, що логіка та стиль викладу матеріалу дисертації засвідчують володіння авторкою матеріалом досліджуваної проблеми.

Автореферат дисертаційного дослідження, його структура, зміст, висновки повністю віддзеркалюють зміст дисертації, акцентують увагу на основних його особливостях та презентують здобуті авторкою результати.

Теоретичні положення виконаного дисертаційного дослідження можуть слугувати науковою основою в процесі модернізації системи освіти України. Його результати використовуються під час викладання низки навчальних дисциплін: «Історія педагогіки», «Хореографічне мистецтво з методикою навчання», «Педагогічна творчість» та ін. Також вони будуть корисними для викладачів закладів вищої освіти у процесі розроблення навчальних курсів з педагогіки, історії педагогіки; для підготовки науково-методичних, навчальних посібників, методичних рекомендацій, наукових праць, довідкових видань з історії освіти; виконання курсових, дипломних робіт здобувачами закладів вищої освіти для дослідження аспектів освітньої діяльності громадських культурно-освітніх товариств і організацій в історичній ретроспективі; підвищення кваліфікації учителів в обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти та в процесі самоосвіти.

У цілому, рецензована праця сприяє пошуку шляхів вирішення важливої дослідницької проблеми. Вона створює передумови для подальших досліджень

проблем розвитку хореографічної освіти в Україні з урахуванням вітчизняних здобутків, європейських та світових тенденцій освітньої галузі.

Отже, дисертація становить вагомий внесок у історію педагогічної думки, характеризуються високим рівнем наукової новизни, аргументацією висновків та їхнім теоретико-практичним значенням. Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації.

Водночас висловлюємо деякі зауваження та побажання:

1. Актуальність досліджуваної проблеми зросла, якби авторка більшу увагу приділила особливостям сучасних досліджень з проблем розвитку хореографічної освіти України, аналіз, яких повністю відсутній.

2. Визначаючи (с. 1-2 автореферату; с.17 дисертації) вітчизняних вчених, які «в минулі роки розглядали окремі аспекти теоретичної спадщини щодо становлення школи в Галичині» автор, порушуючи територіальні межі галицького краю, некоректно в їх склад включив науковців не тільки зазначеної території, але й представників, які розглядали в дослідженнях проблеми освіти на Буковині (Д. Пенішкевич, Л.Тимчук, Л.Кобилянська), на Закарпатті (О.Яцина) та ін.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження зросло при умові проведення автором аналізу розвитку хореографічної освіти на Галичині у зазначений період з урахування освітніх рівнів.

4. Розкриваючи теоретичні основи хореографічної освіти, зокрема щодо створення терміносистеми класичної хореографії, авторка не пропорційно подає трактування та уточнення наукових дефініцій «хореографічне виховання» та «хореографічна освіта».

5. Уважаємо, що робота тільки виграла б, якби здобувачка, окрім фондів Державних архівів Львівської та Тернопільської областей ознайомилась з фондами Державного архіву Івано-Франківської області.

6. Вважаємо, що теоретичне і практичне значення проведеного дослідження зросло, якщо б авторка: 1) прийняла більш активну участь у апробації отриманих результатів дослідження не на в трьох наукових конференціях, а в їх більшій чисельності; 2) коли б географія публікацій, що відображають основні наукові

результати, була розширена (4 із 6 публікацій, надруковані в різних номерах одного й того ж фахового видання України «Молодь і ринок», який видається у Дрогобичі. Крім того із 13 презентованих автором в авторефераті публікацій тільки дві (15, 4 %) вийшли друком за межами навчального закладу, в якому виконувалося дисертаційне дослідження.

7. У додатках переважають копії історичних документів, які мають безпосереднє відношення до теми дисертації. У той же час мало авторських порівняльних, хронологічних, статистичних, аналітичних матеріалів.

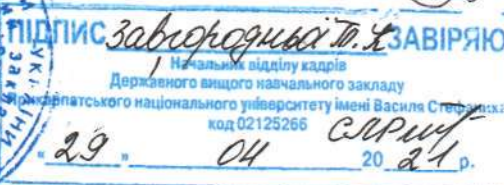
8. Для цілісності дослідження, підвищення його теоретичного й практичного значення більше уваги доцільно було приділити персоналістичному й компаративістському дискурсу історико-педагогічних досліджень.

Однак висловлені зауваження не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження і є приводом для наукової дискусії. Зазначені пропозиції можуть послугувати здобувачці пропозиціями подальшої науково-дослідницької діяльності.

У цілому, виконане дослідження має наукову і практичну цінність, є концептуальним, цілісним, завершеним та відповідає встановленим вимогам пп. 9, 11-13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567 зі змінами внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., які висуваються до кандидатських дисертацій, а його автор, Марушка Магдалина Михайлівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Завгородня Т.К.